

Vận dụng dạy học hợp tác trong dạy học toán lớp 1

Nguyễn Thị Mỹ Hương*, Lê Duy Cường**

*Lớp Thạc sĩ Giáo dục tiểu học AIK11 Trường Đại học Đồng Tháp

**Tác giả liên hệ, Trường Đại học Đồng Tháp

Received: 9/8/2024; Accepted: 16/8/2024; Published: 27/8/2024

Abstract: Cooperative learning is an active teaching method that promotes creativity, communication and cooperation skills of students. Current teaching practices in primary schools show that many teachers have been using cooperative learning, but the organization is still formal and ineffective, so the effectiveness of this teaching method has not been fully promoted. The content of the article proposes steps to apply cooperative learning in teaching Math 1 to form and develop competencies, especially mathematical communication competencies according to the 2018 general education program.

Keywords: Cooperation; cooperative teaching; teaching math 1

1. Đặt vấn đề

Hợp tác (HT) là một nhu cầu của xã hội và năng lực HT là một trong những năng lực quan trọng của con người trong bối cảnh giáo dục 4.0. Một trong những biện pháp nhằm phát triển năng lực (PTNL) HT cho học sinh (HS) là tăng cường sử dụng dạy học hợp tác (DHHT) trong các hoạt động dạy học ở trường phổ thông. Thông qua DHHT HS được hình thành và phát triển các kỹ năng (KN) xã hội như: giao tiếp, HT, chia sẻ kinh nghiệm và kiến thức từ đó phát triển tư duy, khả năng phát hiện và giải quyết vấn đề, lĩnh hội được kiến thức bài học và kiến thức xã hội [1]

Trong chương trình môn Toán 1 có các yêu cầu cần đạt cụ thể về các nội dung Số và phép tính, Hình học và Đo lường, Hoạt động thực hành và trải nghiệm. Để giúp HS đạt được yêu cầu cần đạt của nội dung này đòi hỏi giáo viên (GV) trong quá trình thiết kế các hoạt động dạy học phải lựa chọn, phối hợp các phương pháp (PP) dạy học cũng như hình thức dạy học phù hợp, trong đó DHHT là sự lựa chọn hợp lý để góp phần phát triển các phẩm chất và năng lực cho HS. Bài viết này trình bày các bước vận dụng DHHT thiết kế các hoạt động dạy học môn Toán lớp 1 nhằm góp phần nâng cao chất lượng dạy học môn Toán ở tiểu học.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Hợp tác và dạy học HT

Theo từ điển tiếng Việt (Hoàng Phê, 2003): “HT” có nghĩa là cùng nhau làm việc, hỗ trợ, giúp đỡ lẫn nhau trong công việc hay một lĩnh vực nào đó vì mục đích chung [4]. Tác giả Thái Duy Tuyên (1999) quan niệm HT là: Có mục đích chung trên cơ sở cùng có lợi; bình đẳng, tin tưởng lẫn nhau và tự nguyện hoạt động; phụ thuộc lẫn nhau trên cơ sở trách nhiệm cá

nhân cao; cùng chung sức giúp đỡ, hỗ trợ và bổ sung cho nhau. Sự HT là linh hồn của cuộc sống xã hội [5].

Theo Johnson, D.W & Johnson, R.T. (1994), DHHT là PP dạy học trong đó HS làm việc cùng nhau trong những nhóm nhỏ với sự hướng dẫn của giáo viên nhằm tối ưu hóa việc học của các thành viên trong nhóm. Có năm yếu tố để đảm bảo việc DHHT thành công, bao gồm: (1) Sự phụ thuộc tích cực giữa các thành viên; (2) Mỗi cá nhân chịu trách nhiệm về phần việc của mình; (3) Sự tương tác mặt đối mặt giữa các thành viên; (4) Các KN giao tiếp và làm việc theo nhóm; (5) Đánh giá và củng cố nhóm thường xuyên [6].

Chúng tôi cho rằng DHHT được hiểu là dạy học theo hướng học tập HT, trong đó GV tổ chức cho HS cùng học tập với nhau. Mục đích, nội dung học tập, mô hình tổ chức dạy học được tiến hành dựa trên đặc điểm nguyên tắc của DHHT. Quá trình DHHT vừa tạo ra môi trường thuận lợi cho HS học tập tiếp thu kiến thức, phát huy tiềm năng trí tuệ, góp phần tạo ra sự thành công của nhóm đồng thời hướng dẫn HS biết cách rèn luyện, phát triển KN HT trong hoạt động học tập cũng như trong cuộc sống.

2.2. Bản chất của dạy học HT

Khi vận dụng DHHT, GV và HS không tồn tại biệt lập và tách rời mà có quan hệ mật thiết chặt chẽ với nhau. Trong đó, GV là người đóng vai trò tổ chức, hướng dẫn và điều khiển các hoạt động học tập của HS. HS đóng vai trò là chủ thể tích cực, chủ động và sáng tạo trong lĩnh hội tri thức thông qua các nhiệm vụ học tập được giao. Trong quá trình thảo luận nhóm, có sự tương tác giữa HS - HS, giữa GV - HS, từ đó HS lĩnh hội được tri thức. DHHT trên cơ sở vận dụng PP làm việc theo nhóm thực chất là một

quá trình thực hiện các biện pháp dạy học dựa trên các cơ sở khoa học để tổ chức và điều khiển các mối quan hệ tương tác tích cực, logic giữa HS - HS, giữa HS - GV nhằm mang lại hiệu quả cao trong quá trình dạy học [3].

- *Về mục đích*: DHHT không chỉ truyền thụ cho HS những kiến thức trong chương trình mà còn hướng vào việc phát triển tư duy, hình thành các KN HT, KN thực hành sáng tạo, chuẩn bị cho HS thích ứng hoà nhập với đời sống xã hội.

- *Về nội dung*: DHHT ngoài những kiến thức quy định trong chương trình còn bao gồm các bài tập nhận thức dưới dạng tình huống, thực hành tìm tòi, giải quyết vấn đề.

- *Về PP*: DHHT coi trọng việc rèn luyện cho HS thói quen tự học, hoạt động độc lập cá nhân hoặc HT trong tập thể thông qua thảo luận nhóm và thực hành.

- *Về hình thức*: DHHT sử dụng phối hợp và linh hoạt các dạng tổ chức dạy như nhóm – tập thể, nhóm – cá nhân. Trong đó dạng tổ chức dạy học nhóm – cá nhân có nhiều ưu thế trong việc tích cực hoá hoạt động học tập và HT của HS. Không gian tổ chức dạy học, thiết bị dạy học, bàn ghế được bố trí linh hoạt.

- *Về đánh giá*: HS tự chịu trách nhiệm về kết quả học tập của mình, cho nên cùng với việc kiểm tra, đánh giá của GV, HS được tham gia vào quá trình đánh giá, tự đánh giá và đánh giá lẫn nhau.

Tóm lại, bản chất của DHHT là tạo điều kiện cho HS tham gia có thể chủ động đóng góp hoạt động, tri thức, trí tuệ và học tập. Cùng chia sẻ ý kiến, kiến thức, kinh nghiệm của bản thân trong việc giải quyết vấn đề học tập mà GV đưa ra. HS học hỏi lẫn nhau, giao lưu, HT để giải quyết nhiệm vụ chung.

2.3. Các bước vận dụng dạy học HT trong dạy học Toán lớp 1

Bước 1: Xác định mục tiêu (yêu cầu cần đạt) bài học: Trên cơ sở đã phân tích kỹ nội dung và yêu cầu cần đạt của chương trình môn Toán lớp 1 cùng với các nguyên tắc và cách phân loại mục tiêu, khi xác định mục tiêu cho mỗi bài học GV cần phải:

- *Thứ nhất*: Lựa chọn các kiến thức cơ bản, các KN, các phẩm chất và năng lực cần hình thành và phát triển cho HS.

- *Thứ hai*: Xác định rõ mức độ cần đạt được về kiến thức, KN và diễn đạt bằng các “động từ”. Cụ thể như sau:

+ Mục tiêu về kiến thức: Biết, nhận biết, nhận dạng, làm quen... cái gì?

+ Mục tiêu về KN: Thực hiện, so sánh, tính, vẽ, vận dụng... cái gì?

- *Thứ ba*: Xác định các biểu hiện của các phẩm chất và năng lực (đặc biệt là các năng lực toán học) qua các hoạt động dạy học.

Bước 2: Lựa chọn nội dung dạy học HT: Để thực hiện được thành công và hiệu quả cho mỗi hoạt động DHHT, GV cần phải có KN, kinh nghiệm để lựa chọn, thiết kế được những nội dung thảo luận hấp dẫn với HS, những tình huống có vấn đề để HS tranh luận, lí giải và khơi gợi được sự chủ động, sáng tạo của mỗi HS. Vì vậy phải lựa chọn nội dung thích hợp có tác dụng hình thành nhu cầu học tập HT, những nội dung kích thích sự tranh luận trong quá trình HT, thảo luận thì hoạt động dạy học mới mang lại hiệu quả.

Bước 3: Lựa chọn PP, kỹ thuật và phương tiện dạy học: Dựa vào mục đích, nội dung DHHT, GV cần xác định và lựa chọn PP, kỹ thuật dạy học phù hợp, lựa chọn cách thức chia nhóm phù hợp, cách thức làm việc trong nhóm và lựa chọn các phương tiện dạy học.

Bước 4: Chia nhóm và giao nhiệm vụ cho các nhóm: Tùy thuộc vào nội dung và nhiệm vụ mà GV lựa chọn cách chia nhóm và giao nhiệm vụ cho phù hợp. Các thành viên trong nhóm cần có nhiệm vụ, vai trò rõ ràng. Sau mỗi hoạt động nhóm, các thành viên cần thay đổi vị trí cho nhau, tránh tình trạng mỗi thành viên đóng một vai trò, nhiệm vụ quá lâu. Nhiệm vụ của các thành viên trong nhóm có thể bao gồm: Điều khiển nhóm; thư kí nhóm; báo cáo kết quả HT...

Bước 5: Tổ chức cho HS thảo luận HT: GV lựa chọn cách thức tổ chức DHHT phù hợp với nội dung đã chọn (làm việc theo cặp, làm việc theo nhóm nhiều HS, nhóm kim tự tháp...) cho HS thảo luận, chia sẻ, tìm kiếm, khám phá kiến thức trong khoảng thời gian nhất định. Trong quá trình tổ chức vận dụng DHHT, GV cần theo dõi hoạt động của nhóm nhằm khích lệ, giúp đỡ và tiến hành điều chỉnh nhóm khi cần thiết.

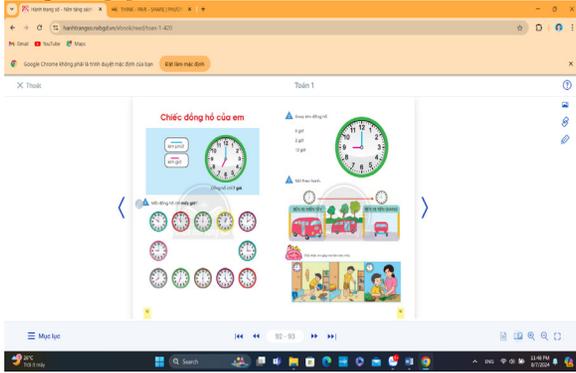
Bước 6: Tổ chức cho các nhóm báo cáo kết quả và đánh giá

- *Tổ chức cho các nhóm báo cáo kết quả thảo luận*: Sau một thời gian hoạt động, mỗi nhóm đã tạo ra được sản phẩm của mình. GV tổ chức cho HS trình bày kết quả trước lớp, bằng nhiều hình thức khác nhau. Trong quá trình trình bày kết quả thì cần phải có sự bổ sung, trao đổi, góp ý của những nhóm khác để kết quả được hoàn thiện hơn và cần chú ý nhấn mạnh các ý kiến không tương đồng giữa các nhóm với nhau.

- *Đánh giá kết quả*: Sau mỗi hoạt động học thì đều phải khái quát nội dung kiến thức, nhấn mạnh khắc sâu kiến thức cho HS. Tổng kết đánh giá kết quả công việc thực hiện được của mỗi nhóm. Tuyên dương những

nhóm có kết quả hoạt động tốt, động viên những nhóm hoạt động còn chưa tốt. Vì vậy, sau khi các nhóm trình bày GV cần đưa ra kết luận chính xác.

2.4. Ví dụ minh họa: Vận dụng DHHT thiết kế và tổ chức hoạt động khám phá khi dạy bài “Bài “Chiếc đồng hồ của em”, Toán 1, trang 92, bộ sách Chân trời sáng tạo [2].

Bước 1: Xác định mục tiêu của hoạt động khám phá

- Làm quen biểu tượng đại lượng thời gian.
- Nhìn đồng hồ: đọc, viết được thời điểm giờ đúng (kim phút chỉ số 12).

- **Góp phần PTNL:** Sử dụng công cụ, phương tiện học toán qua hoạt động quan sát, sử dụng đồng hồ; giao tiếp toán học thể hiện qua việc HS tham gia hoạt động nhóm; giải quyết vấn đề toán học qua việc nói giờ đúng trên đồng hồ.

- **Góp phần phát triển phẩm chất:** Trách nhiệm thể hiện qua việc biết quý trọng thời gian.

Bước 2: Lựa chọn nội dung dạy học HT: Khám phá chiếc đồng hồ của em trong hoạt động khám phá.

Bước 3: Lựa chọn PP, kỹ thuật và phương tiện dạy học: PP thảo luận nhóm với kỹ thuật Suy nghĩ – ghép đôi – chia sẻ.

Bước 4: Chia nhóm và giao nhiệm vụ cho các nhóm: GV yêu cầu mỗi HS quan sát đồng hồ HS đã chuẩn bị. Sau đó chia sẻ với bạn cùng bàn về những gì bản thân đã quan sát được. Cuối cùng GV gọi 3 nhóm chia sẻ trước lớp về cái đồng hồ. GV yêu cầu các nhóm còn lại quan sát và nhận xét.

Bước 5: Tổ chức cho HS thảo luận HT: GV yêu cầu HS quan sát trên đồng hồ có những gì? Sau đó GV yêu cầu HS ghép đôi chia sẻ với bạn cùng bàn về chiếc đồng hồ. HS chia sẻ với bạn đồng hồ có dạng hình tròn, hình vuông, hình chữ nhật. Trên mặt đồng hồ có các số từ số 1 đến số 12. Bên trong có 1 cây kim ngắn (kim giờ) và 1 cây kim dài (kim phút). HS đọc giờ trên đồng hồ. GV quan sát quá trình thảo luận của HS, giải đáp thắc mắc. Hoạt động này hình thành và phát triển cho HS năng lực sử dụng công cụ, phương

tiện học toán và năng lực giao tiếp toán học qua việc HS ghép đôi chia sẻ với bạn những gì HS đã quan sát được.

Bước 6: Tổ chức cho các nhóm báo cáo kết quả và đánh giá: Sau khi HS chia sẻ cùng bạn. GV yêu cầu lần lượt 3 nhóm chia sẻ kết quả của nhóm. Sau khi các nhóm chia sẻ, GV yêu cầu HS các nhóm khác nhận xét, bổ sung.

GV nhận xét, tuyên dương, khen ngợi các nhóm chia sẻ lưu loát, tự tin, quan sát đúng và đầy đủ. Cuối cùng GV kết luận mỗi đồng hồ có hình dạng và kích thước khác nhau. Mặt đồng hồ có kim ngắn chỉ giờ, kim dài chỉ phút (các kim quay theo chiều từ số bé tới số lớn). Trên mặt đồng hồ có mười hai số từ số 1 tới số 12. GV yêu cầu HS đọc kim giờ, kim phút, các số trên mặt đồng hồ. GV hướng dẫn xem đồng hồ: Khi kim phút chỉ số 12, kim giờ chỉ số 7, đọc là: 7 giờ. Sau đó GV yêu cầu HS sử dụng đồng hồ để xoay kim phút và kim giờ để được các giờ đúng (ví dụ 1 giờ; 5 giờ; 6 giờ; 11 giờ...)

3. Kết luận

DHHT là một định hướng dạy học được thực hiện qua sự tác động hai chiều giữa HS – GV. Trong đó, HS trở thành chủ thể đích thực của quá trình nhận thức, luôn có sự hứng thú, tham gia tích cực và có trách nhiệm với việc học tập của mình; GV đóng vai trò là người hướng dẫn, tư vấn, gợi mở để HS lĩnh hội tri thức từ đó góp phần hình thành và PTNL. DHHT sẽ góp phần nâng cao hiệu quả dạy học và có tác động tích cực đến kết quả học tập và PTNL giao tiếp và HT, năng lực giao tiếp toán học đáp ứng mục tiêu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Bernd Meier, Nguyen Van Cuong (2007), *Tài liệu bồi dưỡng PP dạy học*, Trường Đại học Potsdam - Khoa Khoa học Nhân văn, Potsdam.
- [2]. Trần Nam Dũng (Tổng chủ biên), Khúc Thành Chính (Chủ biên) và cộng sự (2022). *Toán 1 (Chân trời sáng tạo)*. NXB Giáo dục Việt Nam
- [3]. Đặng Thành Hưng (2002). *Dạy học hiện đại: Lí luận - Biện pháp - Kỹ thuật*. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội
- [4]. Hoàng Phê (2003). *Từ điển Tiếng Việt*. Đà Nẵng: NXB Đà Nẵng.
- [5]. Thái Duy Tuyên (2001). *Giáo dục học hiện đại (Những nội dung cơ bản)*. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [6]. Johnson, D.W & Johnson, R.T (1994), *Learning Together and Alone*. Needham Heights, MA. Allyn and Bacon.